

Podcast

Somos Historia

Historia de España

para 2º Bac e ABAU^{GALICIA}

Por Miguel Abraira

Somos Historia: a clase no Spotify do alumnado

Miguel A. Abraira Pérez

IES San Paio, Tui

miguelabraira@edu.xunta.gal

Sé tolo cando a ocasión cho reclame. Catón.

O ESTÍMULO. O PODER DA RADIO

Se hai un medio de comunicación próximo, versátil, eficaz e inmediato, é a radio. Ademais de ofrecer unha voz amiga ou bandas sonoras para a vida, a diferenza do que sucede cun artigo de prensa ou un vídeo, a radio permítenos lavar a louza, conducir, saír a correr ou pechar os ollos mentres a escoitamos. Seguramente por iso, a radio (e os podcast non deixan de selo) é a gran supervivente. Sobreviviu á morte do disco compacto e os soportes anteriores, á irrupción do dixital, á internet, e moi especialmente á actual tiranía do visual. A radio ten *algo...* e había que aproveitalo.

A IDEA. SOMOS HISTORIA

Da seguridade no poder da radio e do interese por lle ofrecer unha axuda extra ao alumnado de 2º Bacharelato, en outubro de 2019 comecei o proxecto *Somos Historia: Historia de España para 2º Bac e Selectividade*. Unha serie de podcast na que, en corenta episodios breves, explico toda a Historia de España, desde o Neolítico aos gobernos de Felipe González. En galego, cun relato ameno e cos contidos do currículo e as probas ABAU como referencia.

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN

ISSN: 1132-8932

Páx. 30-33

OBXECTIVOS. DISFRAZARSE DE OCIO

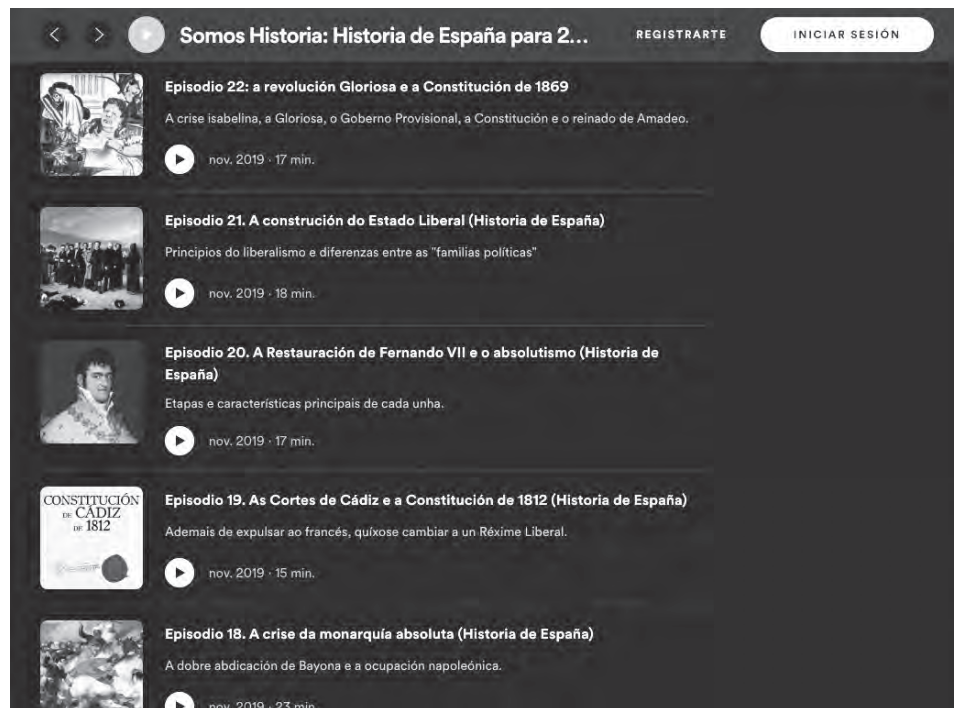
Pero por onde comezar? Empecei tratando de anotar nun papel o que quería conseguir. A intención e obxectivos de *Somos Historia* eran poucos e podían contarse cos dedos dunha man:

- Construír unha serie que fose de axuda para explicar a materia de Historia de España a todo ese alumnado cun pesadelo no horizonte: as ABAU.
- Xerar un material didáctico novo, plenamente dixital e que resultase útil e fresco (linguaxe coloquial, amenidade, referencias cruzadas e duración breve, de entre 15 e 30 minutos). Tendendo ademais unha rede de apoio (rede social, *Instagram*) para facilitar a posibilidade de contactarmos, case como nunha titoría.
- E disfrazalo todo de ocio. Metendo a serie no *Spotify* do alumnado, entre a súa música, para que emerxese como unha posibilidade alí onde eles están. Demostrando a validez das novas tecnoloxías como recurso para elaborar materiais didácticos e achegalos ao alumnado a través dos medios que forman parte da súa vida.

Foron estes obxectivos os que guiaron a gravación e publicación sucesiva de cada episodio desde o inicio do curso 2019-20. Pouco despois, en marzo de 2020, a inesperada irrupción dunha pandemia mundial dotaría dun sentido e unha utilidade extraordinaria todo o proxecto.

OS MEDIOS TÉCNICOS. FEITO NA CASA (E SEN CARTÓN DE OVOS)

Vale, pero... como podía facelo? Acaso era eu Gabilondo ou un friki do podcasting? Tiña eu un estudo, un equipo radiofónico ou experien-

Cada episodio aborda unha das posibles preguntas no exame de ABAU.

cia? En absoluto. O que si tiña era un móbil. E, no apartado técnico, se non queres complicarte (e eu non quería), non se precisa máis. Elaborei toda a serie desde o propio teléfono, pousándoo sobre a mesa e usando a aplicación gratuíta *Anchor* para gravar e, unha vez rematado o relato, engadir un título, unha imaxe e distribuír cada episodio, cun único clic, a varias das principais plataformas para a escoita de podcast. Entre elas *Spotify*, a xoia da coroa. No técnico, sen máis.

Pero, e o contido? Como estruturar unha materia para facer un podcast...? A resposta, pensando no alumnado.

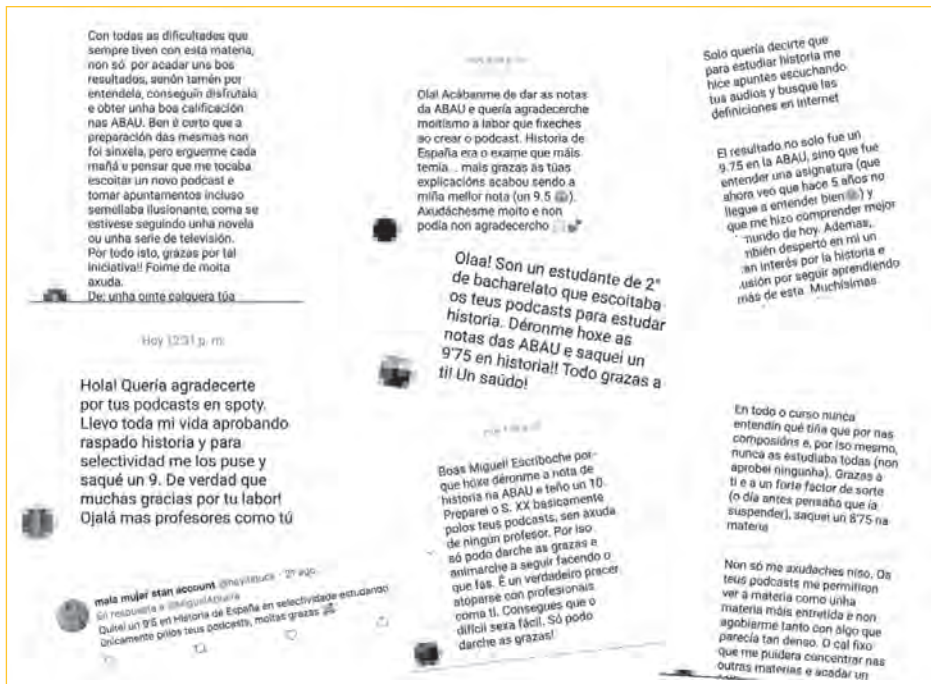
ESTRUTURA. UN EPISODIO, UNHA RESPOSTA

A serie vai do *Episodio 1. O Neolítico* ata o *Episodio 40. A consolidación da democracia*, ao que se engadiu un extra baixo o título *Episodio 0. Como facer o exame de Historia da ABAU*, que tanto pode servir para rematar como para

iniciar a serie. Meter nun podcast oito mil anos de Historia asustaba un pouco á hora de decidir como estruturalo ou presentalo... Pero o máis coherente parecía axustarse aos contidos e modelo de exame fixado pola CIUG para as probas ABAU nesta materia. Se o que quería era axudar ao alumnado, que mellor que pensar cada episodio como unha resposta a cada unha das posibles preguntas? E así foi como dividín a estrutura en tres partes:

1. Dezaseis episodios para as dezaseis preguntas teóricas que van desde o Neolítico ata o século XVIII. Son preguntas que o alumnado ten que desenvolver como un tema, redactando nunhas corenta liñas máximo, e que deben tratar aspectos concretos, recollidos nas orientacións do Grupo de Traballo de Historia da CIUG.

2. Vinte e dous episodios para as vinte e dúas composicións de texto histórico po-

Algunhas mensaxes de oíntes descoñecidos de *Somos Historia*.

las que lles poden preguntar, e que abarcan desde os inicios do século XIX (*A crise da monarquía absoluta*) ata o solpor do século XX (*A consolidación da democracia*). Cada podcast é un intento por explicar como abordar esas composicións, atendendo a contextos, razóns, características, consecuencias e todo o que permita ofrecer unha resposta completa, detallada e axustada, en canto a contido, ao solicitado.

3. E un episodio extra, o *Episodio 0: Como facer o exame de Historia de ABAU*, que pode funcionar tanto como un Epílogo coma a modo de Prólogo para quen inicie o emprego deste material.

MÉTODO. SI-SI-NON, PROBANDO

Vale, teño o móbil e teño unha materia. E agora que? No metodolóxico, a preparación parécese bastante á dunha clase. Facer cada episodio requiriu apenas de cinco pasos. Pero

ollo, todos igual de importantes que o número tres:

1. Realizar un guión sobre os contidos a explicar. Facendo un esquema dos contidos que os estruturase, tomando como base as orientacións do Grupo de Historia na CIUG. Este guión non era para ler (sería un audiolibro), senón para evitar improvisar (sería un desastre).
2. Buscar na rede apoios sonoros á explicación, que puidesen axudar ao oínte a entrar, empatizar, meter en contexto ou ver estimulado o seu interese. Estes apoios (un minifragmento dunha canción, unha minisequencia dunha película, un miniextracto dun discurso...) preparábaos tendo diante un ordenador no que os dispoñía en orde para ser introducidos chegado o momento, a golpe de clic. Remarco o de *mini*: queremos axudar ao alumno con recursos que o estimulen ou capten a súa atención, non ter un problema de *copyright* con ningún.

3. Facer a locución e gravar o episodio. Abondou un *smartphone*, uns auriculares con micrófono e a aplicación gratuita *Anchor*, que permite gravar, facer edicións sinxelas e subir directamente o episodio (con título e imaxe) ás principais plataformas de podcast en España, tales como a propia *Anchor* ou *Spotify*. Todas de uso gratuito e libre.

4. Promocionar para achegalo ao alumnado. Isto saíu practicamente só ao publicarse os episodios nunha plataforma de uso tan común entre os adolescentes e público adulto novo como é *Spotify*. Axudou tamén anunciarlo cun *post* ou unha historia, na miña conta en *Instagram*, esa outra rede social de cabeceira da xente á que ía dirixido.

5. Responder ás interaccións que chegaban unha vez publicados os episodios. Neste sentido, sorprendeume o goiteo frecuente de mensaxes desde toda a xeografía galega. Alumnado que non coñecía persoalmente pero que se dirixía a min para preguntar dúbidas, para pedir máis episodios, para compartir sensacións ao saír dun exame ou para, unha vez publicadas as notas, achegarme a cualificación obtida, sempre cun agradecemento sentido pola axuda que os podcast supuxeran para eles.

Estes foron os 5 elos da cadea de traballo con cada episodio de *Somos Historia*.

INTEGRACIÓN. A AULA INFINITA

Ao cubrir de inicio a fin todos os contidos da materia, pódese dicir que o resultado é expresión sonora de todo o currículo da materia. Por iso, co meu alumnado, os podcast funcionan como un comple-

mento extra absolutamente opcional, de escoita aconsellable unha vez traballados eses contidos na clase, a modo de actividade de reforzo, xa que permiten case recuperar ou revivir aquela sesión. Iso si: sempre como unha opción, nunca como unha obriga.

Porén, este tipo de material podería funcionar tamén perfectamente con outro tipo de metodoloxías, como a da *Flipped Classroom* ou Clase ao revés, un modelo pedagóxico co que se busca inverter os espazos e tempos de explicación e o traballo na aula e na casa (o alumnado escoitaría o podcast na casa antes da sesión de clase, onde o profesor resolvería dúbidas e podería traballar co alumnado aspectos concretos ou máis prácticos).

Sorprendente, por inesperado, foi o alcance acadado. Máis de cento vinte mil reproducións, con episodios que pasan das sete mil escoitas (xaneiro 2022) e un 95% dos oíntes do *Somos Historia* que non son alumnos meus. A serie funciona para o alumnado alleo como unha oportunidade de achegarse á materia, da man dun profesor extra: cunha organización, uns contidos e unha forma de tratalos posiblemente diferente, que pode complementar e enriquecer o que xa teñen.

Sorprendente é tamén a calidade das interaccións recibidas a través das moitas mensaxes que este alumnado usuario fai chegar en ocasións, demostrando que o uso do galego ou a orientación a un curso concreto non é en absoluto obstáculo para que calquera oínte poida descubrir ou engancharse á serie.

Ademais, *Anchor*, a aplicación usada para gravar e publicar cada episodio, permite obter

Por qué esa nota? Cal dos 2 recursos che gustou máis e por qué?

22 respostas

entender todo como se fose a clase, un tv

As clases de historia foron as mellores, o que mais me gustaron foron os podcast por que era un recurso moi bo para estudar e tamén os esquemas era a maneira perfecta de estudar sen ter a cabeza a tope

Os podcasts resultaronme moi útiles, porque permitían escoitar a clase en calquer momento e ir asimilando conceptos. O instagram pareceume unha ferramenta tamen moi útil porque a través del podíanse plantear dúbidas e as veces as publicacións servían como repaso

Os dous están moi ben. Gústanme máis os podcast porq a min me gusta mais escoitar, pero q están os dous super ben

Os podcast son moi cómodos para repasar o temario a vez que vas caminando pola rúa o estas facendo alguna actividade.
É unha idea brillante

Creo que non es consciente del todo do increíbles que son os Podcast, de verdade o digo... É impresionante como escoitando 15 minutos podes reter tanta información, eternamente agradecida por este descubrimento. E bueno, pola parte das redes, nada que dicir, chapó!

Valoracións de alumnado propio na avaliación do podcast (curso 2020-21).

estadísticas moi interesantes. Sei, por exemplo, que o 91% dos oíntes acceden a través de *Spotify*. Que o 30% da audiencia ten entre 18 e 22 anos, un 20% é menor de 18, ou que un 10% ten entre 45 e 59 anos! Que o 60% da audiencia é feminina. Ou que o día con máis escoitas (12.907) foi o 27 de maio de 2021, a moi poucos días das ABAU dese ano. Pero quizais as cifras, sendo curiosas, non sirvan por si mesmas para avaliar a utilidade dos podcast como recurso educativo...

AVALIACIÓN. ALUMNADO AGRADECIDO

Non hai mellor avaliación que a que poida facer o alumnado, que á fin e ao cabo é o interesado. Desde o meu primeiro ano como profesor, ao remate de cada curso, entrego un cuestionario para avaliación das clases; trátase dun formulario de 15 preguntas que o alumnado recibe por correo electrónico cando as clases xa remataron e xa foron avalia-

dos. Cubrilo é opcional e, en todo caso, anónimo, e unha vez rematado envíanse as respostas e comentarios, permitindo xerar automaticamente estadísticas. No cuestionario do último curso (2020-21), a pregunta 15 indagaba precisamente na opinión sobre *Somos Historia* e o uso da rede social Instagram como recurso educativo, e a valoración do podcast era moi positiva.

Valoración á que se suman os comentarios dese outro alumnado, oíntes que non coñezo persoalmente e que descubriron *Somos Historia* por si mesmos. Como dicía o inefable José Luis Sampedro: acaso hai algo mellor para un profesor que o afecto dos que un día sentiron e valoraron todo o que aprendían con el? ■